

EBEVEYNLERİN 3-6 YAŞ ÇOCUKLARI İÇİN KİTAP TERCİH ÖLÇEĞİ'NİN GELİŞTİRİLMESİ GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI¹

*DEVELOPING PARENTS' BOOK PREFERENCE SCALE FOR THEIR
CHILDREN AGED 3-6 YEARS: A STUDY OF VALIDITY AND RELIABILITY²*

Remziye CEYLAN*, Hale DERE ÇİFTÇİ**, Fuat ELKONCA***, Feride
GÖK ÇOLAK****, Buket TAN*****

*Geliş Tarihi: 17.02.2023
(Received)*

*Kabul Tarihi: 23.10.2023
(Accepted)*

ÖZ: Bu araştırmanın amacı, 3-6 (37-72 ay) yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin kitap seçme tercihini belirlemeye yönelik özgün ölçek geliştirmek ve ilgili ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmaktır. Araştırmanın çalışma grubunu 3-6 yaş arasında çocuğu olan 320 ebeveyn oluşturmaktadır. Ölçek beşli likert tipinde derecelendirilerek geliştirilmiştir. Ebeveynlerin kitap seçme tercihini belirlemeye yönelik geliştirilen ölçeğin güvenilirlik ve geçerliğine kanıt sunmak amacıyla kapsam geçerliği ve açımlayıcı faktör analizi işlemleri yapılmıştır. Açımlayıcı Faktör analizi işleminde Temel Eksenler Analizi yönteminden yararlanılmıştır. Kapsam geçerliliği için 10 uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda madde havuzuna ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Temel Eksenler Analizi işlemi yapıldıktan sonra ölçeğin 8 faktörlü (Aile ve Öğretmen Önerileri, Yakın Çevrenin Önerileri, Popülerlik/Tanımlılık, Ücret, Dış Yapı, Tema ve Konu, Kahramanlar, Dil ve Anlatım) ve 49 maddeden oluşan nihai yapısı ortaya çıkmıştır. Ölçeğin toplam varyansın %53'ünü açıkladığı saptanmıştır. Ölçeğin alt faktörlerinin güvenilirlik katsayıları 0,64-0,90 arasında değişmektedir. Ölçekten elde edilen geçerlik ve güvenilirlik analizi sonuçları, ölçeğin ebeveynlerin kitap seçme tercihlerini belirlemede kullanılabilir nitelikte geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: çocuk edebiyatı, çocuk kitapları, ölçek, ölçek geliştirme.

¹Bu çalışma, Yıldız Teknik Üniversitesi, SBA-2021-4185 numaralı "Ebeveynlerin 0-3 Yaş (0-36 aylık) ve 3-6 Yaş (37-72 aylık) Çocukları İçin Kitap Tercih Ölçeklerinin Geliştirilmesi Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması" isimli Bilimsel Araştırma Projesi'nin bir kısmından üretilmiştir.

² Yıldız Teknik Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 25.09.2020 tarihli E-73613421-604.01.02- 200925009 sayılı protokol ile etik onay alınmıştır.

* Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, rceylan@yildiz.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3227-7189

** Prof. Dr., İstanbul Arel Üniversitesi, haledereciftci@gmail.com.tr, ORCID: 0000-0003-4524-4685 .

*** Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, fuat.elkonca@gmail.com.tr, ORCID: 0000-0002-2733-8891.

**** Dr. Öğr. Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, fgok@yildiz.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5196-9178.

***** Arş. Gör., Kırklareli Üniversitesi, bukettan1997@gmail.com.tr, ORCID: 0000-0002-4809-5366.

OPEN ACCESS

© Copyright 2023 Ceylan & Dere Çiftçi & Elkonca & Gök Çolak & Tan

ABSTRACT: The aim of the present study is to develop a scale to determine the book preference of parents for their children between the ages of 3-6 (37-72 months), and to conduct the validity and reliability processes for the scale. The study group of the research consists of 320 parents with children between the ages of 3-6. The scale is graded on a 5-point Likert-type. Content validity and exploratory factor analyzes were performed to provide evidence for the reliability and validity of the scale developed to determine the book preference of parents. Principal Axis Analysis method was employed in the process of exploratory factor analysis. To ensure content validity, 10 experts were consulted for expert opinion. In line with the expert opinions, the item pool was reviewed and revised. Upon performing the Principal Axis Analysis, the final form of the scale consisting of 8 factors (Family and Teacher Suggestions, Suggestions of the Immediate Circle, Popularity/Recognition, Price, External Structure, Theme and Subject, Heroes, Language and Narration) and 49 items was created. It was found that the scale explained 53% of the total variance. The reliability coefficients of the sub-factors of the scale ranged from 0.64 to 0.90. The results of the validity and reliability analysis revealed that the scale is a valid and reliable measurement tool that can be used to determine the book preference of parents regarding selecting books for their children.

Key Words: children's literature, children's books, scale, scale development.

EXTENDED ABSTRACT

Children are the future of the family and society. Every society wants its children to have a healthy personality in terms of physical, emotional, and mental development and to grow up in a way that will enable them to participate in life successfully. Thus, especially early childhood period is of great importance in gaining basic habits. One of these basic habits is the habit of reading (Kocabaş, 1999). The habit of reading begins with the love of books, and the love of books begins with offering children quality books that will arouse their curiosity and at the same time entertain them (Kocabaş, 1999). Reading a book to a child at an early age is seen as a factor that directly affects his or her reading success (Gürkan, 1993; Huck et al. 2004; Sawyer, 2009). Children's books are defined as an educational tool that develops language, mind, social, emotional, listening, and imagination skills of children (Jackman, 2005; Johnston, 2006; Morrow, 2007; Santora, 2013). In addition, children's books give the child a love of reading by creating a perception of literary and aesthetic value. In early childhood, children's acquaintance with books depends on adults. As the caregiver adults choose books that are suitable for the age of the children and read them fluently, the lives of the children will be enriched, and this will contribute to their academic achievement in the following years. In the early childhood period, especially in the pre-school period covering the ages of 3-6, although children do not have the right to choose books directly, they are indirectly in a selective position. However, review of the literature revealed that no measurement tool has been developed related to the preference of parents regarding the selection of suitable books for the age and developmental characteristics of children in the preschool period. In this vein, the present study aims to develop a unique scale to determine the book selection preference of parents for children between the ages of 3-6 and to study the validity and reliability of the scale.

The present study was carried out as screening research. Screening models aim to describe a past or present situation as it is (Karasar, 2012). A convenient sampling method was followed

to determine the study group, which can be used in scale development studies. Erkuş (2012) stated that non-random sampling methods are more appropriate in trial application, especially in scale development studies. In addition to literature review, focus group meetings were held with mothers to create an item pool in the study. Then, expert opinion was taken from 10 field experts. Upon collecting expert opinion, pre-application was made with 20 parents. In the pilot application, 320 parents participated in the study.

Focus group interviews with mothers were transcribed and analyzed with descriptive analysis method. For the draft form of the scale, the content validity rates, and the content validity index were calculated by using the Lawshe technique for expert opinions from academicians. For the data obtained from the pilot application of the scale, item statistics such as item total correlation and item discrimination were calculated. To provide evidence for the construct validity of the scale, in other words, to determine whether the scale works in accordance with the purpose, "Principal Components Analysis" method was employed. To provide evidence for the reliability of the measurement results obtained in the study, Cronbach Alpha and two halves (equal) reliability coefficients were calculated.

The content validity index of the Book Preference Scale for Children aged 3-6 was determined as 0.97. Before the exploratory factor analysis, KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) and Bartlett Sphericity test values were calculated, and it was determined that both scales were suitable for the exploratory factor analysis process. Principal Axis Analysis method was employed in the exploratory factor analysis process. As a result of the analysis, the final form of the scale consisting of 8 factors (Family and Teacher Suggestions, Suggestions of the Immediate Circle, Popularity/Recognition, Price, External Structure, Theme and Subject, Heroes, Language and Narration) and 49 items was created. It was found that the scale explained 53% of the total variance. The reliability coefficients of the sub-factors of the scale ranged from 0.64 to 0.90.

The scale is graded on a 5-point Likert-type. Each dimension should be evaluated separately when grading the parents on the Book Preference Scale for Children aged 3-6. The high score obtained from the sub-dimensions of the scale indicates the importance of the relevant dimension by the parents. For example, when the highest score (10 points) is taken from the price dimension, it is understood that the price is very important for the parents when choosing a book. On the other hand, the low score obtained from the price dimension indicates that the parents do not attach importance to the price when selecting a book or attach a low level of importance.

It is thought that the measurement tool developed within the scope of this research will help parents determine what is considered in their book preferences for their children. Considering all the evidence presented for the reliability and validity of the measurement results obtained from the final version of the scale, it can be said that the measurement results are consistent, the content validity and construct validity are at a good level, in other words, the inferences and predictions made using this scale are valid and reliable. The results of the validity and reliability analysis obtained from the scale can be interpreted as a valid and reliable measurement tool that can be used in determining the book selection preferences of the parents. It is thought that the developed scale can be used by researchers, teachers and child development professionals.

1. GİRİŞ

Çocuklar, ailenin ve toplumun geleceğidir. Her toplum; çocuklarının, beden, duygu, zihin gelişimi bakımından sağlıklı bir kişiliğe sahip olmalarını, hayata başarılı olarak katılmalarını sağlayacak şekilde yetişmelerini ister. Bu nedenle özellikle erken çocukluk dönemi temel alışkanlıkların kazanılmasında büyük önem taşımaktadır. Bu temel alışkanlıklardan biri de okuma alışkanlığıdır (Kocabaş, 1999). Okuma alışkanlığı, kitap sevgisiyle, kitap sevgisi ise çocuğun merakını uyandıracak, eğlence unsuru barındıran nitelikli kitapların sunulmasıyla başlar (Kocabaş, 1999). Nitelikli olarak tanımlanan çocuk kitabının içerik bakımından üstünlüğünü sağlayan etmenlerin başında dil ve anlatımda gösterilen özen gelir (Oğuzkan, 2000). Çocuk kitaplarında yer alan hikâyenin basit, kısa ve kulağa hoş gelen ritmik bir havası olması gerekir. Bununla birlikte kitap dilinin ritmik akışı kadar kitapların çocuklara zengin ve farklı fırsatlar da sunması önemlidir (Gönen, 2000; Tuncer, 2000; Wortham, 2005; Oğuzkan, 2006; Morrow, 2007). Çocuk kitaplarında kullanılan dil otoriter nitelikte olmamalı, çocuğa verilmek istenen mesajlar olayların gelişim süreci içinde sunulmalıdır (Lüle, 2007). Ayrıca çocuk kitaplarının içeriği çocukların anlayabileceği açıklıkta olmalı, öyküde geçen olayların oluş sırasına göre verilmelidir. Resimler iyi düzenlenerek, çocukların kolay takip edebileceği sıralamayla sunulmalıdır. Kitap içerisinde ritim ve tekrara yer verilmeli, kitapta özenle seçilmiş kelimeler kullanılmalıdır. Çocuklar resim ve içerikten korkmamalı, fiziksel özellikler açısından kitap kullanılabilirliği, kapaksız ve herhangi bir eksik sayfasının olmamasına da dikkat edilmelidir (Turan vd. 2017). Çocuk kitapları, çocuklara gerçekçi bir bakış açısı ile yaşamı ve insanı tanıtmalı ve çocuğu yaşama hazırlayacak nitelikte olmalıdır. Ayrıca çocuklara yeni kavram ve deneyimler kazandırdığı gibi eleştirel düşünme becerilerini de desteklemektedir (Gönen vd. 2014). Böylece çocuklara çeşitli konu ve kavramları yansıtan kitaplar sunmak, çocukların kendi yaş grubuna uygun içerik, resimleme ve fiziksel özelliklerdeki yayınları tanımalarına imkan vermektedir (Tekin, 2017).

Yapılan araştırmalar, kitapla tanışmanın, bebeklik döneminde başladığını bebeklerin kitaplara baktığını ve okunanlara tepki verdiğini göstermektedir. Bebeklerin kitaplarla tanışmasıyla okuma-yazmanın temeli atılmış olur (Collins, 2008; Machado, 2003). Çocuğa erken yaşta kitap okumak onun okuma başarısını doğrudan etkileyen bir unsur olarak görülmektedir (Gürkan, 1993; Huck vd. 2004; Sawyer, 2009). Bununla birlikte çocuk kitaplarının çocukların özellikle dil, zihinsel, sosyal-duygusal gelişim alanlarını dinleme becerisini ve hayal gücünü destekleyici özelliklere sahip bir eğitsel araç olarak tanımlanmaktadır (Jackman, 2005; Johnston, 2006; Morrow, 2007; Santora, 2013). Ayrıca çocuk kitapları, çocuğa edebi ve estetik değer algısı oluşturarak okuma sevgisi kazandırmaktadır. Erken çocukluk döneminde çocukların kitaplarla tanışması yetişkinlere bağlıdır. Çocuğa bakım veren yetişkinlerin çocuğun yaşına uygun özelliklerdeki kitapları seçmesi ve akıcı

okuması, çocukların hayatlarını zenginleştireceği gibi daha sonraki yıllarda okul başarısının artmasına da katkı sağlamaktadır.

Erken çocukluk döneminde özellikle 3-6 yaş kapsayan okul öncesi dönemde çocuklar kitap seçimi konusunda doğrudan seçme hakkına sahip olmasa da dolaylı olarak seçici pozisyonundadır (Yağcı, 2007, s. 65-66). Çocuk bu süreçte ebeveynin seçtiği kitaplarla daha çok vakit geçirmekte ve dolayısıyla ebeveynlerin okumaya karşı tutumu süreci belirleyici kılmaktadır. O halde çocuğun okumanın haz veren bir ihtiyaç olarak algılaması ve düzenli olarak uzun bir süre boyunca okuma yapması gerektiği (Kozak ve Recchia, 2018) bilinciyle ebeveynler çocuklarına rol model olmalıdır. Okuma, bilgi edinmede anahtar bir rol üstlenmekte olup çocuğun bulunduğu ortamlarda okuma teşvik edilmelidir (Leppänen ve diğerleri, 2005). Evde aile üyeleri ve çocuklar tarafından erişilebilecek bir kütüphane/kitaplık hazırlanması, kitapların çocukların ilgi alanlarına göre ve çocuklarla birlikte seçilmesi, kitapçıya ya da kitap-dergi satan yerlere uğraması çocukların iyi okuma alışkanlığı geliştirmesini destekleyebilir (Kozak ve Recchia, 2018; Tuba, 2017; Yağcı, 2007). Bu sayede ebeveynler hem mekan tercihleri ile hem de kitap seçimleriyle çocuklarını doğrudan ya da dolaylı şekilde okumaya teşvik etmektedir.

Çocukların erken dönemde okuma ile tanıştırılmasının okuma alışkanlığı kazandırmada etkili olduğu (Duros ve Papadopoulos, 2009), anaokulu sürecindeki kitap okuma sıklığının ilkökul 4. Sınıfta okuma sıklığı ile bağlantılı olduğu ve alışkanlık haline getirilen okumanın yaşam boyu daha yüksek okuma oranıyla sonuçlandığı belirtilmektedir (Cunningham ve Stanovich, 1997; Mol ve Bus, 2011). Hatta zihin teorisi temeline dayandırılan bir araştırmada ise ebeveynleri kendilerine daha çok kitap okuyan 4-6 yaşındaki çocukların, başkalarının farklı arzu ve inançlara sahip olabileceğini belirlemede daha iyi olduğunu ortaya koymuştur (Adrián ve diğerleri, 2005; Mar ve diğerleri, 2010).

Kitap tercihleriyle ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde Aram ve Aviram (2009) tarafından yapılan çalışma göze çarpmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda ise annelerin çocuklarına kitap seçerken sosyal duygusal gelişimi ile ilişkili kitap seçtiklerini ve aynı kriterlerin uzmanlara sorulduğunda uzmanlarla annelerin benzer cevaplar verdikleri bulunmuştur. Bir diğeri ise okul öncesi dönem çocuklarının resimli öykü kitaplarına yönelik tercihlerine yönelik yapılan bir araştırmadır. Araştırma sonucunda okul öncesi dönem çocuklarının kendi ilgilerine yönelik, mizah unsurları barındıran kitapları tercih ettikleri, buna karşın korku unsurlarını barındıran kitapları tercih etmedikleri belirlenmiştir (Can ve diğerleri, 2022). Clark ve Foster (2005) tarafından yapılan çalışmada 6-16 yaş arası çocuk ve gençlerin yaptıkları çalışmalarda da okul öncesi dönem çocukları tarafından komik öykü kitaplarının en çok beğenilen kitaplar olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Boraks ve diğerleri (2006) tarafından yapılan araştırmada ilkökul 3-4 ve 5. Sınıf çocuklarının kitap tercihleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda çocukların tercihlerinin sınıf

seviyesi yükseldikçe resimli kitaplardan ve fantastik kurgudan gerçekçi kurguya doğru yön değiştirdiği, kızların gerçekçi kurguyu tercih ettiği ve erkeklerin fantastik başlıkları seçtiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca banliyö grubu için daha klasik, ödüllü başlıkları ve şehir içi grup için popüler dizileri veya medya bağlantılı seçimlerinin olduğu belirlenmiştir. Bu duruma ek olarak çocuk kitaplarındaki resimlerin çocukların kitap tercihlerine ve anlamalarına olan etkisinin araştırıldığı başka bir çalışmada ise çocukların parlak ve gerçekçi kitapları daha çok tercih ettiği belirlenmiştir. Hem metin hem resim içeren kitapların çocuklar tarafından daha çok anlaşıldığı, buna karşın yalnızca resim/çizim içeren kitapları ise çocuğun daha zor anladığı tespit edilmiştir (Brookshire ve diğerleri, 2002). Mohr (2003) tarafından yapılan çalışmada ise kitap tercihlerinde kültürel farklılığın tercihlere etkisi incelenmiştir. İspanyol kökenli olan ve olmayan çocukların kitap tercihleri incelendiği çalışma sonucunda kültürel farklılıkları olmasına rağmen çocukların benzer kitapları tercih ettiği bulunmuştur. Son olarak Strouse ve Genea (2017), bakım verenlerin kitap tercihleriyle ilgili yaptığı çalışmada ise 1-4 yaş arası çocuklara bakım verenlerin etkileşiminin daha kolay olması ve daha keyif verici olduğunu düşünmesi sebebiyle elektronik kitaplardan daha çok basılı kitapları tercih ettiği bulunmuştur. Tüm bu sonuçlar dikkate alındığında çocukların, bakım verenlerin, ebeveynlerin ve uzmanların tercihlerinin çeşitlendiğini görmek mümkündür.

Çocuk kitaplarının seçimlerine yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların çoğunun öğretmen ya da ailelerin kitap seçimlerine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik olduğu tespit edilmiştir (Şahin, Çelik ve Çelik, 2012; Yükselen, Yumuş ve Işık, 2014). Bununla birlikte resimli kitap seçme kriterleri bazı çalışmalarda derleme olarak sunulduğu gibi bazı çalışmalarda da anket (Osanmaz ve Eren, 2017) şeklinde kullanıldığı belirlenmiştir. Ancak ulaşılabilen kaynaklar dahilinde okul öncesi dönemde çocukların yaş ve gelişimsel özelliklerine uygun ebeveynlerin kitap seçme tercihinin yönelik geçerliliği ve güvenilirliği yapılmış ölçme aracına rastlanmamıştır. Buna ek olarak geliştirilen bu ölçme aracı ile ebeveynlerin genel olarak kitap seçerken kitapların hangi özelliklerine dikkat ettikleri belirlenebilir ve ebeveynlerin bu konuda ihtiyaç alanları belirlenebilecektir. Ölçme aracı bu yönüyle de alanyazına katkı sağlayacaktır. Bu amaçla geliştirilen ölçekten alınan puanlarla ebeveynlerin çocuk kitapları tercihleri belirlenecektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıda araştırma soruları sunulmuştur:

1) 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin çocuk kitabı seçimleri konusundaki tercihlerini belirlemek amacıyla geliştirilen “Ebeveynlerin 3-6 Yaş Çocukları İçin Kitap Tercih Ölçeği”nden elde edilen sonuçlar geçerli midir?

2) 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin çocuk kitabı seçimleri konusundaki tercihlerini belirlemek amacıyla geliştirilen “Ebeveynlerin 3-6 Yaş Çocukları İçin Kitap Tercih Ölçeği”nin faktör yapısı nasıldır?

3) 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin çocuk kitabı seçimleri konusundaki tercihlerini belirlemek amacıyla geliştirilen “Ebeveynlerin 3-6 Yaş Çocukları İçin Kitap Tercih Ölçeği”nin elde edilen sonuçlar güvenilir midir?

2. YÖNTEM

“Ebeveynlerin 3-6 Yaş Çocukları İçin Kitap Tercih Ölçeği”nin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesini amaçlayan bu araştırma temelde bir tarama çalışmasıdır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlamaktadır (Karasar, 2012). Diğer bir ifade ile bir konuya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek tutum, özyeterliliği vb. özelliklerinin belirlendiği araştırmalardır. Tarama araştırmalarında genellikle büyük bir topluluğu temsil eden bir örneklemin, bir konuyla ilgili görüşlerinin ya da özelliklerinin betimlenmesi amaçlanır. Bu araştırmalarda veri toplama süreci veri kaynağı olan bireylere yöneltilen sorulara verilen cevaplara dayanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2014).

2.1. Çalışma Grubu

Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi dikkate alınmıştır. Bu amaçla farklı gelir düzeyinde ve öğrenim düzeyinde ebeveynlerden veri toplanmıştır. Araştırma kapsamında ulaşılan 320 ebeveynin 80’i (%25) 0-550 TL, 143’ü (%45) 5501-10500 TL, 63’ü (%20) 10501-15500 TL ve 34’ü (%10) 15501- ve üzerinde bir gelir düzeyinde sahiptir. Bu şekilde örnekleme çeşitliliği sağlanarak ölçülmek istenen özelliği temsil eden bir örnekleme seçilmiştir. Araştırmada çalışma grubu çalışmanın aşamalarına göre değişiklik göstermektedir. Çalışmada;

a. Madde havuzu oluşturmak için literatür taramasının yanı sıra odak grup toplantıları düzenlenmiştir. Anne odak grup toplantıları için toplam 10 anne ile görüşülmüştür. Görüşmeler pandemi nedeniyle çevrimiçi toplantı şeklinde yapılmıştır. Bu görüşmelerle ebeveynlerin çocuk kitabı tercih ederken nelere dikkat ettikleri kitapları hangi özelliklere göre seçtikleri daha detaylı şekilde belirlenmeye çalışılmıştır.

b. Ön uygulama için 3-6 yaş arası çocuğu olan 20 ebeveyn

c. Pilot uygulama için 3-6 yaş arası çocuğu olan 320 ebeveyn yer almıştır. Bu uygulama online şekilde yürütülmüştür. Anketler mail ya da diğer sosyal medya araçları kullanılarak ebeveynlere gönderilmiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Çalışmada verileri toplamak için Ebeveyn Genel Bilgi Formu ve Odak Grup Toplantı Görüşme Formları kullanılmıştır.

2.2.1. Ebeveyn Genel Bilgi Formu

Çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen anne/babaların yaş, medeni hal, eğitim düzeyi, çalışma durumu, çocuklarının sayısı, çocuk/çocuklarının yaşı,

cinsiyeti, çocuğun okul öncesi eğitim kurumuna başlama yaşı, çocukların okula devam süresine ilişkin deneyimlerine yönelik sorulardan oluşan form kullanılmıştır.

2.2.2. Odak Grup Görüşme Formu

Çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen ebeveynlerin çocuk kitabı seçim ve kitabı seçerken dikkat ettikleri özellikleri ortaya çıkarmak amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış odak grup görüşme formu kullanılmıştır.

2.3. Ölçek Geliştirilme Süreci

Çalışmaya başlamadan önce İstanbul ilinde yer alan bir devlet üniversitesinin etik kurulundan ilgili araştırma için etik izin alınmıştır (20.09.2020 tarihli ve E-73613421-604.01.02- 200925009 sayılı izin).

Çalışmada ilgili alanyazın detaylı şekilde ele alınmıştır. Ardından annelerle odak grup görüşmesiyle ihtiyaç analizi yapılmıştır. Bu amaçla ebeveynlerle online ortamda görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bu şekilde ebeveynlerin kitap tercih ederken neler, dikkate aldıkları daha detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Daha sonra madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzu oluşturulduktan sonra kapsam geçerliliğini tespit etmek amacıyla 10 alan uzmanından (Çocuk Gelişimi (4), Okul Öncesi Öğretmenliği (4), Türkçe Eğitimi (1) ve Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı (1) akademisyen) görüş alınmıştır. Maddelerin kapsam geçerliği belirlenirken, Lawshe (1975) yaklaşımı dikkate alınmıştır. Maddelerin yeterli kapsama sahip olup olmadığının belirlenmesi için kapsam geçerlik oranı (KGO) kullanılmış olup 10 uzman sayısı dikkate alınarak minimum değer 0.62 ($p=0.05$ için) olarak belirlenmiştir.

Uzman görüşleri alındıktan sonra 20 ebeveyn ile ön uygulama, 320 ebeveyn ile pilot uygulama yapılmıştır.

2.4. Veri Analizi

Çalışma kapsamında yapılacak odak grup görüşmeleri transkript edilerek betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Ölçeğin taslak formu için akademisyenlerden alınacak uzman görüşleri için Lawshe tekniği kullanılarak kapsam geçerlik oranları ve kapsam geçerlik indeksi hesaplanmıştır. Ölçeğin pilot uygulaması neticesinde elde edilen veriler için madde toplam korelasyonu, madde ayırt ediciliği gibi madde istatistikleri hesaplanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğine kanıt sunmak amacıyla diğer bir ifade ile ölçeğin amaca uygun şekilde çalışıp çalışmadığının belirlenebilmesi için “Temel Eksenler Analizi” yöntemi kullanılmıştır. Faktör sayısına karar vermek amacıyla, yamaç birikinti grafiği, Kaiser’s kuralı ve “Paralel Analiz Yöntemi” dikkate alınmıştır. Döndürme yöntemi olarak eğik döndürme yöntemlerinden Oblimin yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen ölçme sonuçlarının güvenilirliğine kanıt sunmak amacıyla da Cronbach Alpha, McDonald’s u ve tabakalı α güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Korelasyon matrisi için Polikorik korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Ölçek geliştirme sürecinde hem ebeveynler ile yapılan görüşmeler hem de ilgili kuramsal yapıdan yola çıkılarak yazılan toplam 66 maddelik taslak form oluşturulmuştur. Ölçek beşli likert tipindedir. Tepki kategorileri Hiçbir zaman (1 puan) ve Her zaman (5 puan) olacak şekilde derecelendirilmiştir. Ölçeğin taslak hali ilgili alanda uzman 10 araştırmacıya (4 okul öncesi eğitimci, 4 çocuk gelişim uzmanı, 1 Türkçe Eğitimcisi ve 1 eğitimde ölçme değerlendirme uzmanı olmak üzere) gönderilerek maddelerin ölçülmesi amaçlanan yapıya uygunluğunun ve ilgili kapsamı temsil etme düzeylerinin belirlenebilmesi amaçlanmıştır.

Uzmanlara, ölçme aracındaki her bir madde için; (1) uygun, (2) uygun ama düzeltilmeli ve (3) uygun değil şeklinde üçlü derecelendirmeye sahip bir ölçme aracı ile maddeleri değerlendirilmesi istenmiştir. Maddelerin kapsam geçerliği belirlenirken, Lawshe (1975) yaklaşımı dikkate alınmıştır. Maddelerin yeterli kapsama sahip olup olmadığının belirlenmesi için kapsam geçerlik oranı (KGO) kullanılmış olup 10 uzman sayısı dikkate alınarak minimum değer 0.62 ($p=0.05$ için) olarak belirlenmiştir. Kapsam geçerlik analizi detayları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Ebeveynlerin 3-6 Yaş Çocukları için Kitap Tercih Ölçeğinin Kapsam Geçerlik Oranları

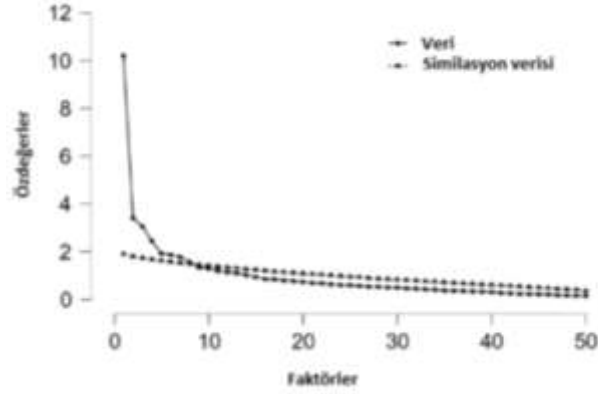
Madde	KGO	Madde	KGO	Madde	KGO	Madde	KGO
Madde 1	0,8	Madde 18	1,0	Madde 35	0,8	Madde 52	0,8
Madde 2	1,0	Madde 19	1,0	Madde 36	0,8	Madde 53	1,0
Madde 3	1,0	Madde 20	0,8	Madde 37	1,0	Madde 54	1,0
Madde 4	1,0	Madde 21	1,0	Madde 38	1,0	Madde 55	1,0
Madde 5	1,0	Madde 22	1,0	Madde 39	1,0	Madde 56	0,4
Madde 6	1,0	Madde 23	1,0	Madde 40	1,0	Madde 57	1,0
Madde 7	1,0	Madde 24	1,0	Madde 41	0,6	Madde 58	1,0
Madde 8	1,0	Madde 25	1,0	Madde 42	0,6	Madde 59	1,0
Madde 9	1,0	Madde 26	0,8	Madde 43	0,6	Madde 60	1,0
Madde 10	1,0	Madde 27	0,8	Madde 44	0,4	Madde 61	1,0
Madde 11	1,0	Madde 28	1,0	Madde 45	1,0	Madde 62	1,0
Madde 12	0,8	Madde 29	1,0	Madde 46	0,6	Madde 63	1,0
Madde 13	1,0	Madde 30	1,0	Madde 47	1,0	Madde 64	1,0
Madde 14	1,0	Madde 31	1,0	Madde 48	0,6	Madde 65	1,0
Madde 15	0,8	Madde 32	0,6	Madde 49	0,6	Madde 66	1,0
Madde 16	1,0	Madde 33	1,0	Madde 50	0,4		
Madde 17	1,0	Madde 34	0,4	Madde 51	1,0		

KGO= 0,967

Tablo 1’e göre her bir madde için hesaplanan KGO değerleri dikkate alınarak maddelerden 11’i (Madde 32, 34, 41, 42, 43, 44, 46, 48, 49, 50, 56) 0.62 değerinden düşük olduğu için araştırmacılar tarafından tekrar incelenmiştir. Uzmanların öne sürdüğü bazı maddelerin oldukça benzer olması, kapsamla ilgisizlik, anlaşılma güçlüğü vb. gerekçeleri uygun görüldüğünden ilgili maddeler ölçekten çıkartılmıştır.

Buna ek olarak dört maddenin ifadesi düzeltilmiştir. Ölçeğin nihai halinde 55 madde kalmıştır. 55 maddelik nihai form 320 ebeveyne uygulanarak elde edilen verilerdeki uç çok değişkenli uç değerler (Mahalonobis uzaklığı) temizlendikten sonra 289 kişilik veri seti üzerinde analizler yapılmıştır. Çoklu doğrusal bağlantılılık olup olmadığını belirlemek amacıyla her bir maddenin VIF değeri hesaplanmış ve bu değerlerin 1,4 ile 3,7 arasında değiştiği görülmüştür. Elde edilen bu değerler maddeler arasında çoklu bağlantılılık olmadığını göstermektedir (Field, 2013). Dağılımların normalliği için çok değişkenli çarpıklık ve basıklık değerleri dikkate alınmıştır. Bu amaçla Relative Multivariate Kurtosis (RMK) değeri hesaplanmış ve 1,06 olarak elde edilmiştir. Bu değer 1'e yakın olması dağılımların çok değişkenli normal olduğunu göstermektedir (Mardia, 1970). Tüm bu varsayımlar test edildikten sonra faktör çıkarma yöntemi olarak Temel Eksenler Analizi yapılmıştır. Verinin faktör analizi için uygunluğunun belirlenmesi amacıyla Kaiser-Meyer Olkin ve Barlett Sphericity (küresellik) testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, KMO değeri 0,83 ve Barlett Testi'nin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($\chi^2=7038,30$; p sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen KMO değeri, verinin faktör yapısının ortaya çıkarılması için uygun olduğunu göstermektedir. KMO değerinin 0,50 ve üzerinde olması faktör analizi yapılabilmesi için yeterli olarak kabul edilmektedir (Field, 2009). Barlett Küresellik Testi'nin istatistiksel olarak anlamlı çıkması veri matrisinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir.

Verinin faktör analizi için uygunluğu test edildikten sonra ilk olarak herhangi bir sınırlama yapılmadan faktör analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, ilk durumda özdeğeri 1'in üstünde 15 faktör elde edilmiştir. Faktör sayısına karar vermek amacıyla Kaiser's kuralı, yamaç birikinti (Scree Plot) grafiği ve paralel analiz yöntemleri dikkate alınmıştır. Özdeğeri 1'in üzerinde olan 15 faktör özellikle yorumlanabilirlik ve modelin sadeliği açısından çok uygun görülmemiştir. Yamaç birikinti grafiğine göre 4 faktörlü yapı uygun görünmektedir. Ancak özellikle kavramsal çerçeve ve maddelerin ilgili faktörlerdeki yorumlanabilirlikleri dikkate alındığında bu sonuçların paralel analiz ile kontrol edilmesine karar verilmiştir. Paralel analiz sonucunda en uygun yapının 8 faktörlü yapı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Oblimin eğik döndürme sonrası maddelerin faktörleşmesi ilgili kuramsal yapıyla oldukça uyumlu çıkması nedeniyle bu yapı kabul edilmiştir. Elde edilen 8 faktörlü yapı hem istatistiksel hem de kuramsal açıdan uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Paralel analiz sonucu elde edilen yamaç birikinti grafiği Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Faktör özdeğerlerine ilişkin yamaç birikinti grafiği (scree plot)

Şekil 1’de görüldüğü üzere, simülasyon verisi üretilen özdeğer büyüklükleri gerçek veri için üretilen özdeğerleri sekizinci faktörde geçmektedir. Bu nedenle 8 faktörlü yapı uygun görülmüştür. Elde edilen faktör modelinde madde 17, 32, 34 ve 54’ün faktör yükleri 0,32’nin altında olduğu için ve madde 55 ve 43 ise iki farklı faktörde 0,1 düzeyinde binişik oldukları için ölçekten çıkarılmıştır. 49 maddeden oluşan ölçeğin 8 faktörlü nihai yapısında yer alan maddeler, faktör yükü değerleri ve toplam açıklanan varyans oranları Tablo 2’de sunulmuştur. Faktörler, araştırmacılar, alan uzmanlarının görüşleri ve madde içerikleri dikkate alınarak isimlendirilmiştir.

Tablo 2: Ebeveynlerin 3-6 Yaş Çocukları için kitap Tercih Ölçeğinin Nihai Haline Ait Faktör Matrisi

	Faktör1	Faktör2	Faktör3	Faktör4	Faktör5	Faktör6	Faktör7	Faktör8
M1	0,62							
M2	0,51							
M3	0,60							
M5	0,62							
M4		0,65						
M6		0,65						
M7		0,42						
M8		0,45						
M9			0,48					
M10			0,67					
M11			0,80					
M12			0,50					
M13			0,47					
M14			0,56					
M15				0,63				
M16				0,61				

M18									0,42
M19									0,51
M20									0,75
M21									0,68
M22									0,63
M23									0,77
M24									0,71
M25									0,82
M26									0,55
M27									0,67
M28									0,44
M29									0,42
M30									0,47
M31									0,42
M33									0,59
M35									0,50
M36									0,77
M37									0,92
M38									0,79
M39									0,61
M40									0,39
M41									0,54
M42								0,39	
M44								0,67	
M45								0,67	
M46								0,78	
M47								0,65	
M48								0,36	
M49								0,83	
M50								0,71	
M51								0,48	
M52								0,51	
M53								0,36	
Özdeğerler	2,10	2,10	2,89	1,85	6,47	4,30	3,43	2,76	
Açıklanan Varyans	0,04	0,04	0,06	0,04	0,13	0,09	0,07	0,06	
Toplam Açıklanan Varyans					0,53				

Tablo 2’de görüldüğü üzere 8 faktör ve 49 maddeden oluşan ölçeğin toplam açıkladığı varyans %53 olarak elde edilmiştir. Faktör yükleri dikkate alındığında 0,36 ile 0,92 arasında değişmektedir. Faktörler arası korelasyonlar hesaplanmış ve Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Faktörler arası korelasyonlar.

	Faktor1	Faktor2	Faktor3	Faktor4	Faktor5	Faktor6	Faktor7	Faktor8
Faktor1	1							
Faktor2	0,30**	1						
Faktor3	0,31**	0,334**	1					
Faktor4	0,19**	0,19**	0,16**	1				
Faktor5	0,21**	0,17**	0,39**	0,23**	1			
Faktor6	0,18**	0,07	0,23**	0,12*	0,39**	1		
Faktor7	0,25**	0,17**	0,33**	0,18**	0,43**	0,33**	1	
Faktor8	0,13*	0,05	0,25**	0,07	0,33**	0,38**	0,44**	1

Tablo 3'te görüldüğü üzere, genel olarak faktörler arası korelasyonlar incelendiğinde zayıf ve orta düzeye ilişki olduğu görülmektedir. Ölçeğin nihai haline ilişkin test istatistikleri ve güvenilirlik değerleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Ölçeğin nihai haline ilişkin test istatistikleri ve güvenilirlik değerleri

Alt Boyutlar	Madde Sayısı	\bar{X}	SS	Cronbach	
				Alpha	McDonal's u
				(α)	
Aile ve Öğretmen Önerileri	4	14,99 (3,75)	3,29	0,64	0,65
Yakın Çevrenin Önerileri	4	15,04 (3,76)	2,97	0,67	0,67
Popülerlik	6	18,61 (3,10)	4,32	0,76	0,76
Ücret	2	5,96 (2,98)	1,94	0,70	0,70
Dış Yapı	15	56,60 (3,77)	10,14	0,90	0,90
Tema ve Konu	7	31,10 (4,44)	3,54	0,82	0,83
Kahramanlar	6	21,58 (3,60)	3,92	0,76	0,77
Dil ve Anlatım Özellikleri	5	20,07 (4,01)	3,41	0,75	0,65

Tablo 4'te görüldüğü üzere, ölçeğin Aile ve Öğretmen Önerileri, Yakın Çevrenin Önerileri, Popülerlik, Ücret, Dış Yapı, Tema ve Konu, Kahramanlar, Dil ve Anlatım Özellikleri olmak üzere toplam 8 alt boyutu bulunmaktadır. Her bir alt boyutta 2 ila 15 arasında madde yer almaktadır. Alt boyutlardan elde edilen puan ortalamaları 5,96 ile 56,60 arasında değişmekteyken standart sapmaları 1,94 ile 10,14 arasında değişmektedir. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayıları ise 0,64 ile 0,90 arasındadır.

Her bir alt boyut beşli likert tipinde hazırlanmıştır. Her bir maddeden alınabilecek en düşük puan 1 en yüksek puan 5 olacak şekilde maddeler değerlendirilmektedir. Örneğin, Popülerlik boyutunda (toplam 6 madde) alınabilecek en yüksek puan 30 iken en düşük 6 puandır. Her bir alt boyut kendi içinde puanlanmaktadır. Ölçekte toplam puan alınmamaktadır.

Aile ve Öğretmen Önerileri altboyutu, kitap tercihlerinde aile ve öğretmenlerin görüşlerine ne kadar önem verdiğini içeren toplam 4 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyuttan alınabilecek en yüksek puan 20, en düşük 4 puandır. Bu alt boyutun puan ortalaması 14,99, standart sapması 3,29 ve güvenilirlik katsayısı 0,64'tür.

Yakın Çevrenin Önerileri alt boyutunda ise kitap tercihlerinde yakın çevre (akraba, komşu, arkadaş vb.) görüşlerine ne kadar önem verdiğini içeren toplam 4 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyuttan alınabilecek en yüksek puan 20, en düşük 4 puandır. Bu alt boyutun puan ortalaması 15,04, standart sapması 2,97 ve güvenilirlik katsayısı 0,67'tir.

Ölçekte yer alan "Popülerlik" alt boyutu, ebeveynlerin çocuklarına yönelik kitap seçim tercihlerinde yazar, sosyal medya, yayın evlerinin popülerliğinin önemini belirten 6 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin ölçeğe eklenmesi yapılan odak grup görüşme analizlerinin bir sonucudur. Bu alt boyuttan alınabilecek en yüksek puan 30, en düşük 6 puandır. Bu alt boyutun puan ortalaması 18,61, standart sapması 4,32 ve güvenilirlik katsayısı 0,76'dır.

Ölçekte yer alan "Ücret" boyutunda, ebeveynlerin çocuklarına yönelik kitap tercihlerinde kitap ücretine ilişkin 2 madde yer almaktadır. Bu maddelerin ölçeğe eklenmesi yapılan odak grup görüşme analizlerinin bir sonucudur. Bu alt boyuttan alınabilecek en yüksek puan 10, en düşük 2 puandır. Bu alt boyutun puan ortalaması 5,96, standart sapması 1,94 ve güvenilirlik katsayısı 0,70'tir.

Ölçekte yer alan "Dış Yapı" boyutu, resimleme, malzeme, boyut, ağırlık, kapak ve ciltleme, harf özelliği ve sayfa düzeninin yer aldığı toplam 15 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyuttan alınabilecek en yüksek puan 75, en düşük 15 puandır. Bu alt boyutun puan ortalaması 56,60, standart sapması 10,14 ve güvenilirlik katsayısı 0,90'dır.

Ölçekte yer alması beklenen "İç Yapı" boyutu üç farklı boyut (Tema ve Konu, Kahramanlar, Dil ve Anlatım) olarak ortaya çıkmıştır.

Tema ve Konu alt boyutunda, ebeveynlerin çocuklarına yönelik kitap tercihlerinde kitap konusuna ne düzeyde önem verdiğini içeren toplam 7 madde yer almaktadır. Bu alt boyuttan alınabilecek en yüksek puan 35, en düşük 7 puandır. Bu alt boyutun puan ortalaması 31,10, standart sapması 3,54 ve güvenilirlik katsayısı 0,82'dir.

Kahramanlar boyutunda, ebeveynlerin çocuklarına yönelik kitap tercihlerinde kitap konusuna ne düzeyde önem verdiğini içeren toplam 6 madde yer almaktadır. Bu alt boyuttan alınabilecek en yüksek puan 30, en düşük 6 puandır. Bu alt boyutun puan ortalaması 21,58, standart sapması 3,92 ve güvenilirlik katsayısı 0,76'dır.

Dil ve Anlatım boyutunda ebeveynlerin çocuklarına yönelik kitap tercihlerinde kitabın dil, üslup, akıcılık, anlatımına ne düzeyde önem verdiğini içeren toplam 5 madde yer almaktadır. Bu alt boyuttan alınabilecek en yüksek puan 25, en

düşük 5 puandır. Bu alt boyutun puan ortalaması 20,07, standart sapması 3,41 ve güvenilirlik katsayısı 0,75'tir.

Ölçeğin alt boyutları için elde edilen McDonald's u güvenilirlik katsayısı değerleri 0,64 ile 0,90 arasında değişmektedir. Buna ek olarak ölçeğin geneli için tabakalı α güvenilirlik katsayısı hesaplanmış ve 0,96 olarak elde edilmiştir.

Elde edilen tüm değerler dikkate alındığında ölçeğin güvenilir olduğuna işaret etmektedir. Faktörlerden elde edilen ortalama puanlar dikkate alındığında, ebeveynlerin en yüksek ortalama puana sahip oldukları diğer bir ifade ile kitap tercihlerinde en önemli gördükleri faktörler kitapların iç yapı özellikleri ve kitabın dil ve anlatım özellikleri olarak belirlenirken en az düzeyde önemli gördükleri faktörlerin ise Ücret ve Popülerlik alt boyutu olduğu görülmektedir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, 3-6 (36-72 aylık) yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kitap seçme tercihlerini belirlemeye yönelik özgün bir ölçek geliştirilmesi ve ilgili ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılması amaçlanmıştır. Ulaşılabilen kaynaklar dahilinde alanyazın incelendiğinde ebeveynlerin çocuk kitabı tercihlerine yönelik ölçeklere rastlanmamıştır. Bu noktadan hareketle özgün bir ölçek geliştirme çalışması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu amaç doğrultusunda ilgili alanyazın ve odak grup görüşmeleri sonucu araştırmacılar tarafından madde havuzu hazırlanmıştır. 10 uzman görüşüne başvurulmuş ve maddeler üzerinde gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Uzman görüşlerinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda ölçekte kapsam geçerlik oranının altında yer alan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin kapsam geçerlik indeksi ise 0,967 şeklinde belirlenmiştir. Açıklayıcı faktör analizi yapılmadan önce KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Bartlett Sphericity testi değerleri belirlenerek ölçeğin açıklayıcı faktör analizi işlemine uygun olduğu tespit edilmiştir. Açıklayıcı Faktör analizi işlemine Temel Eksenler Analizi yönteminden yararlanılmıştır. Ölçeğin faktör sayısını belirlemek için yapılan paralel analiz sonuçlarına göre 8 faktörlü bir yapı tercih edilmiştir. Sonuç olarak Ebeveynlerin 3-6 Yaş Çocukları için Kitap Tercih Ölçeği'nin ise 49 madde ve 8 faktörden (Aile ve Öğretmen Önerileri, Yakın Çevrenin Önerileri, Popülerlik, Ücret, Dış Yapı, Tema ve Konu, Kahramanlar, Dil ve Anlatım Özellikleri) oluştuğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin 3-6 Yaş Çocukları için Kitap Tercih Ölçeği'nin ise toplam varyansın %53'ünü açıklamaktadır.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda Ebeveynlerin 3-6 Yaş Çocukları için Kitap Tercih Ölçeği'nin sekiz faktör (Aile ve Öğretmen Önerileri, Yakın Çevrenin Önerileri, Popülerlik, Ücret, Dış Yapı, Tema ve Konu, Kahramanlar, Dil ve Anlatım Özellikleri) olarak belirlenmiştir. Bu faktörlerin maddeleri belirlenirken öncelikle ebeveynlerle odak grup görüşmeleri yapılmış ve ölçeğe ait bazı maddeler (Öneriler, Popülerlik ve Ücret faktörüne yerleşen maddeler) yapılan ihtiyacı analizi sonucunda ortaya çıkmıştır.

Ölçekte yer alan “Öneriler” boyutu, ebeveynlerin çocuklarına yönelik kitap seçimlerinde çevresinde yer alan bireylerin görüşlerine ne düzeyde önem başvurduklarına yönelik maddelerden oluşmaktadır. Bu maddeler çocuk kitabı tercihi yapan bireyin, eşinden, çocuğundan, diğer aile üyelerinden ve yakın çevresinden öneri alıp almadığına yöneliktir. Bu maddelerin ölçeğe eklenmesi yapılan odak grup görüşme analizlerinin bir sonucudur. Bu durum çocuklara yönelik kitap seçiminde aile üyelerinin görüş ve önerileri etkili olduğu yönünde yorum yapılmasına olanak sağlamıştır.

Ölçekte yer alan “Popülerlik” boyutu, ebeveynlerin çocuklarına yönelik kitap seçim tercihlerinde yazar, sosyal medya, yayın evlerinin popülerliğinin önemini belirten maddelerden oluşmaktadır. Bu maddelerin ölçeğe eklenmesi yapılan odak grup görüşme analizlerinin bir sonucudur. Popüler kelimesi, “halka ait olan ya da pek çok kimse tarafından tanınmış, kabul görmüş olan, herkesçe tanınan, bilinen, halkın zevkine uygun, halk tarafından tutulan” anlamında kullanılmaktadır (Coşgun, 2012, s. 841; Sakallı, 2014, s.307; TDK, 2021). Alan yazında popülerliğin edebi ürünlere de etki ettiği özellikle sosyal medyanın artışı ile birlikte kitap tercihlerinde popülerlik rolünün artış gösterdiğine yönelik bulgular mevcuttur. Örneğin Yüksek ve Torun’un (2017) çalışmalarında bir kitabın çok satması ve çok ilgi görmesini sağlayan faktörlerden biri olarak yapılan reklam ve halkla ilişkiler çalışmaları olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca çalışmada katılımcıların bazıları popüler kitapları dünya çapında bir ilgiyi aslında hak etmediğini düşünmekle birlikte, yine de çok satan listelerini dikkate aldıklarını belirtmişlerdir.

Ölçekte yer alan “Ücret” boyutunda, ebeveynlerin çocuklarına yönelik kitap tercihlerinde kitap ücretine ilişkin maddeler yer almaktadır. Bu maddelerin ölçeğe eklenmesi yapılan odak grup görüşme analizlerinin bir sonucudur. Kitap ücretlerine ilişkin sınırlı sayıda çalışma bulgusuna rastlanmıştır. Güler’in (2020) çalışmasının sonuçlarından biri kitap ücret artışının pandemi döneminde ebeveynler tarafından bir eleştiri konusu olduğudur. Nitekim ücretsiz olarak temin edilebilen TRT Çocuk Kitaplık uygulamasını kısa sürede yaklaşık 1 milyon kişinin indirdiği haberlere çıkmıştır (Şani, 27.07.2021). Bu durum da kitabın ücretsiz olması kitabın tercihini arttıran bir durum olarak karşımıza çıktığı söylenebilir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki ücretsiz kitapların da nitelik yönünden ciddi şekilde ele alınması gerekmektedir.

Ölçekte yer alan “Dış Yapı” boyutu, resimleme, malzeme, boyut, ağırlık, kapak ve ciltleme, harf özelliği ve sayfa düzeninin yer aldığı maddelerden oluşmaktadır. İlgili alanyazın incelemesi yapıldığında dış yapı özelliklerinin kapak ve ciltleme, resimleme, malzeme, boyut ve ağırlık, sayfa düzeni olmak üzere alt başlıklara ayrılmaktadır. Geliştirilen ölçek maddelerinin alan yazınla tutarlı olduğu görülmektedir (Turla, 2015).

Ölçekte yer alması beklenen “İç Yapı” boyutu üç farklı boyut (Tema ve Konu, Kahramanlar, Dil ve Anlatım) olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum ebeveynlerin 3-6 yaş arası çocuk kitabı tercihlerinde içyapı özelliklerine önem verdikleri şeklinde yorumlanabilir. İlgili alanyazın incelendiğinde çocuk kitaplarının çocuğun gelişimine uygun, öğrenmeye teşvik eden, hayal gücünü destekleyen, ilgi çekici, merak uyandırıcı, günlük yaşantısına uygun özelliklerde olması gerektiği belirtilmektedir.

Bu çalışmada hazırlanan ölçek maddelerinin alan yazında belirtilen kitapların içyapı özellikleri ile uyumlu olduğu görülmektedir (Turla, 2015).

Ölçeğin puanlaması yapılırken her bir boyutun ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Ölçeğe ait alt boyutlardan alınan yüksek puan ilgili boyutun ebeveynler tarafından önem düzeyini belirtmektedir. Örneğin ücret boyutundan en yüksek puan (10 puan) alındığında kitap tercihinde ücretin ebeveynler için çok önemli olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın ücret boyutundan alınan puanın düşük olması ebeveynlerin kitap tercihinde ücrete önem vermediğini ya da düşük düzeyde önem verdiğini göstermektedir. Ölçeğin her bir alt boyutu değerlendirilirken benzer yorum yapılmalıdır.

Ölçeğin alt boyutlarına ait Cronbach's Alpha güvenirlik katsayıları 0,64- 0,90 arasında değişmektedir. Ölçeğin nihai halinden elde edilen ölçme sonuçları güvenirliği ve geçerliği için sunulan tüm kanıtlar dikkate alındığında, ölçüm sonuçlarının tutarlı olduğu, kapsam geçerliği ve yapı geçerliğinin iyi düzeyde olduğu diğer bir ifade ile bu ölçeğin kullanılarak yapılacak çıkarım ve tahminlerin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir. Bu araştırma kapsamında geliştirilen ölçme aracının, ebeveynlerin çocuklarına yönelik kitap tercihlerinde nelere dikkat edildiğini belirlemede yardımcı olacağı düşünülmektedir. Geliştirilen ölçeğin araştırmacılar, öğretmen ve çocuk gelişim uzmanları tarafından kullanılabileceği düşünülmektedir.

TEŞEKKÜR

Desteklerinden dolayı öncelikle Yıldız Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeleri Koordinasyon Birimi'ne ve araştırmaya katılan tüm anne ve babalara bilime katkı sağladıkları için teşekkür ederiz.

Etik Beyan

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen tüm kurallara uyulduğu beyan edilmiştir.

Etik Kurul Onayı

SBA-2021-4185 numaralı Bilimsel Araştırma Projesinin bir kısmından hazırlanan bu çalışma Yıldız Teknik Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 25.09.2020 tarihli E-73613421-604.01.02- 200925009 sayılı protokol ile etik onay alınmıştır.

Çıkar Çatışması ve Finansal Katkı Beyanı

Bu çalışma, Yıldız Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeleri Koordinasyon Birimi'nin finansal katkılarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Yazarlık Katkı Beyanı

Çalışmanın tüm aşamaları yazarlar tarafından tasarlanmış ve hazırlanmıştır.

KAYNAKÇA

Adrián, J.E., Clemente, R.A., ve Villanueva, L. (2007). Mothers' use of cognitive state verbs in picture-book reading and the development of children's understanding of mind: A longitudinal study. *Child Development*, 78(4), 1052–1067. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2007.01052.x>

Aram, D., ve Aviram, S. (2009). Mothers' storybook reading and kindergartners' socioemotional and literacy development. *Reading Psychology*, 30(2), 175–194. <https://doi.org/10.1080/02702710802275348>

Boraks, N., Hoffman A., ve Bauer, D. (1997) Children's book preferences: patterns, particulars, and possible implications, *Reading Psychology*, 18:4, 309 - 341, DOI: 10.1080/0270271970180401

Brookshire, J., Scharff, L. F. V., ve Moses, L. E. (2002). The influence of illustrations on children's book preferences and comprehension. *Reading Psychology*, 23(4), 323–339. <https://doi.org/10.1080/713775287>

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Can, B., Kılınççı E., ve Şeker, P. T. (2022). Okul öncesi dönem çocuklarının resimli öykü kitapları ile ilgili tercihleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 11(1), 240–252.

Clark, C., ve Foster, A. (2005). *Children's and young people's reading habits and preferences: the who, what, why, where and when*. London: National Literacy Trust.

Collins, E. N. (2008). Infant- Toddlers Foundations. North Caroline: NC Division of Child Development. Erişim tarihi: 10 Ocak 2019. https://ncchildcare.ncdhhs.gov/Portals/0/documents/pdf/D/dcd_infant_toddler_early_foundations.pdf web adresinden erişilmiştir.

Coşgun, M. (2012). Popüler Kültür ve Tüketim Toplumu. Batman University *International Participated Science and Culture Symposium*, 18-20 April 2012 Batman, Türkiye.

Cunningham, A.E., ve Stanovich, K.E. (1997). Early reading acquisition and its relation to reading experience and ability 10 years later. *Developmental Psychology*, 33(6), 934– 945. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.33.6.934>

Duros, I., ve Papadopoulos, C. (2009). Effects of a book club intervention on fifth graders' vocabulary, reading habit and attitude. Boston: Boston University School of Education Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements For The Degree of Doctor of Education

Field, A. P. (2009). *Discovering Statistics Using Spss*. Sage: London.

Field, A. (2013) *Discovering statistics using SPSS*, 4th ed. London: SAGE

Gönen, M. (2000). Okul öncesi çocuk kitaplarının özellikleri nelerdir? (Ed. M.R. Şirin), *99 soruda çocuk edebiyatı* içinde ss. (156-160). İstanbul: Çocuk Vakfı.

Gönen, M., Uludağ G., Fındık Tanrıbuyurdu, E. ve Tüfekç , E. (2014). 0-3 yaş çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarının özelliklerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (1), 126-139.

- Gürkan, T. (1993). Okul öncesi eğitimde kitap. 9. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırması Semineri içinde ss. 50-53. İstanbul: YA-PA.
- Huck, C. S.; Kiefer, B. Z.; Helper S. ve Hickman, J. (2004). *Childrens literature in the elementary school*. (8. Baskı). Michigan. McGraw Hill.
- Jackman, H.I. (2005). Early Education Curriculum. A Child's Connection to the World (3. Baskı). New York: Thomson Oelmar learning.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (23. Baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kocabaş, İ. (1999). *Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri ve 1997 yılı kapsayan bir değerlendirme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kozak, S. ve Recchia, H. 2018. "Reading and the Development of Social Understanding: Implications for the Literacy Classroom". *The Reading Teacher*, 72 (5), 569–577.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personel psychology*, 28(4), 563-575.
- Leppänen, U., Aunola, K., ve Nurmi, J. (2005). Beginning readers' reading performans and reading habits. *J. Res. Read.* 28(4):383-399.
- Lüle, E. (2007). Yedi farklı çocuk kitabının çocuk yazını ilkelerine uygunluğunun değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (14), 17-30.
- Maccahado, J. M. (2003). *Early childhood experince in language arts efmerging literacy*. Kanada: Delmar Learning.
- Mar, R.A., Tackett, J.L., ve Moore, C. (2010). Exposure to media and theory-of-mind development in preschoolers. *Cognitive Development*, 25(1), 69–78. <https://doi.org/10.1016/j.cogdev.2009.11.002>
- Mardia, K. V. (1970). Measures of multivariate skewness and kurtosis with applications. *Biometrika*, 57(3), 519-530.
- Mol, S.E., ve Bus, A.G. (2011). To read or not to read: A meta-analysis of print exposure from infancy to adulthood. *Psychological Bulletin*, 137(2), 267–296. <https://doi.org/10.1037/a0021890>
- Mohr, K. A. J. (2003) Children S Choices: A Comparison Of Book Preferences Between Hispanic And Non-Hispanic First-Graders, *Reading Psychology*, 24:2, 163-176, DOI: 10.1080/02702710308231
- Morrow, L. M. (2007). *Developing Literacy in Preschool*. Newyork: The Guilford.
- Oğuzkan, F. (2000). İyi bir çocuk kitabının, çocuğun ruhsal ve düşünsel gelişimine katkısı var mıdır?. (Ed. M.R. Şirin), *99 soruda çocuk edebiyatı* içinde ss. (214-216). İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Oğuzkan, F. (2006). *Çocuk Edebiyatı* (8. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Osanmaz, M.S.B., ve Eren, S. (2017). Ebeveynlerin resimli çocuk kitapları tercih etme önceliklerinin incelenmesi. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*. 3(10). 1455- 1460.
- Özen, Y. ve Gül, A. 2007. "Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu". *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (15), 394-422.

- Sakallı, E (2014). Türkçe Popüler Kültür. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3(2), 307-317.
- Santora, L. A. (2013). *Assessing children's book collections using an anti-bias lens*. New York, NY: Anti-Defamation League.
- Sawyer, W.E. (2009). *Growing up with literature* (5.Baskı). USA: Delmar.
- Şahin, E. Y., Çelik, G., ve Çelik, B. (2012). Anne-babaların çocuk edebiyatı kavramına ilişkin görüşleri (Çanakkale örneği). *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, 10(12), 109-125.
- Şani, A. E. (2021). TRT Çocuk Kitaplık uygulamasını 1 milyon kişi indirdi, Erişim tarihi: (20. 08.2021) Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/trt-cocuk-kitaplikuygulamasini-1-milyon-kisi-indirdi/2315461>
- Tekin, E. (2017). *Süleyman Bulut'un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Tuba, S. B. (2017). A study on reading habits of social studies and history teachers in Turkey. *Educational Research and Reviews*, 12(10), 569-582.
- Tuncer, N. (2000). Çocuk ve Kitap. (Ed. M.R. Şirin), *99 soruda çocuk edebiyatı* içinde ss. (199-202). İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Turla, A. (2015). *Okul Öncesi Dönemde Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Hedef CS.
- Turan, F., Gönen, M. ve Aydos, E.H. (2017). Okul öncesi öğretmen adaylarının resimli öykü kitaplarının seçme konusunda yeterlik düzeyleri ve kendi yeterliklerine ilişkin algılarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 400-422.
- Worham, S.C. (2005). *Early Childhood Curriculum*. New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Yağcı, Y. 2007. "Çocuk ve Gençlerin Kitaba Ulaşmasındaki Köprüler". *Türk Kütüphaneciliği*, 21 (1), 62-71.
- Yüksek, Ö. ve Urhan, B. T. (2017). Kitap Okuma Tercihinde Popüler Kültürün Rolü: Çok Satan Kitap Okurları Üzerine Bir Araştırma, *International Journal of Social Science*, 62, 549-559.
- Yükselen, A., Yumuş, M. ve Işık, E.. (2016). Çocuk Kitabı Seçme Kriterlerine İlişkin Okul Öncesi Eğitimcilerin Görüşleri, *Başkent University Journal of Education*, 3 (2), 161-168.